

**Алексєєва С. В.**  
доктор педагогічних наук,  
відділ моніторингу та оцінювання якості загальної  
середньої освіти Інституту педагогіки НАПН України  
ORCID ID: 0000-0002-8132-0465  
sv-05@ukr.net

## **Порівняльний аналіз міжнародних систем підтримки обдарованості в контексті якості освіти**

**Анотація.** Здійснено порівняльний аналіз систем підтримки обдарованості та забезпечення якості освіти в провідних країнах світу. Обґрунтовано основні напрями підтримки обдарованих учнів. Розглянуто інституційні моделі, механізми оцінювання, педагогічні стратегії та політичні рамки, що формують освітнє середовище для розвитку обдарованих учнів. Визначено можливості адаптації міжнародного досвіду до українського контексту з метою підвищення ефективності освітньої політики.

**Ключові слова:** підтримка обдарованості, якість освіти, освітня політика, міжнародний досвід, інституційні моделі, педагогічні стратегії, оцінювання, розвиток обдарованих учнів, адаптація, ефективність освіти.

**Abstract.** A comparative analysis of gifted education support systems and quality assurance mechanisms in leading countries has been conducted. The main directions of support for gifted students have been substantiated. Institutional models, assessment mechanisms, pedagogical strategies, and policy frameworks that shape the educational environment for the development of gifted learners are examined. Opportunities for adapting international experience to the Ukrainian context have been identified in order to enhance the effectiveness of educational policy.

**Keywords:** gifted education, support systems, quality of education, educational policy, international experience, institutional models, pedagogical strategies, assessment, gifted learners, educational effectiveness.

Освіта є фундаментальною основою розвитку суспільства, адже саме вона формує майбутнє покоління, здатне забезпечити поступ науки, культури та економіки. Одним із найважливіших показників ефективності освітньої системи є її якість. Якість освіти є одним із ключових критеріїв ефективності освітньої системи, що сприяє розвитку національного потенціалу.

Особливого значення набуває питання Забезпечення якісної освіти для обдарованих учнів набуває особливого значення бо становлять інтелектуальний потенціал творчого ресурсу будь якої країни. Для обдарованих учнів традиційних методів навчання часто недостатньо, тому виникає потреба у створенні спеціальних умов, що сприятимуть розкриттю їхнього потенціалу та гармонійному розвитку. Обдаровані діти здатні генерувати нові ідеї, відкриття та культурні надбання, тому їх розвиток є важливим стратегічним завданням. Традиційна система освіти не завжди відповідає потребам обдарованих учнів, а

стандартні підходи до навчання часто обмежують креативний розвиток, що може призвести до нереалізованого потенціалу.

Ми погоджуємося з думкою В. Моляко, що підтримка обдарованості складається з системи педагогічних, психологічних і соціальних заходів, спрямованих на виявлення, розвиток та реалізацію здібностей учнів відповідно до їх потенціалу. Під час навчання необхідно створювати умови, у яких обдарована особистість може максимально розкритися, розвивати таланти та зберегти психологічний комфорт [1]. Аналіз літературних джерел свідчить, що основні напрями підтримки обдарованих учнів проявляються через виявлення обдарованості (спостереження, психологічна діагностика, участь у конкурсах і творчих проєктах) [2]; індивідуалізації навчання (складання індивідуальних освітніх траєкторій, поглиблене вивчення предметів, робота за авторськими програмами) [3]; створенні розвивального середовища (організація наукових гуртків, студій, олімпіад, хакатонів, творчих майстерень, співпраці з науковими установами, ІТ-компаніями, мистецькими школами) [4]; психологічній підтримці (допомога у збереженні мотивації, подоланні стресу, соціальній адаптації) [5]. Особливо важлива також підтримка педагогів, зокрема, підвищення кваліфікації в напрямі роботи з обдарованими дітьми, методичне консультування, наставництво [6].

Підтримка обдарованості в контексті якості освіти означає створення цілісної системи умов, ресурсів і педагогічних стратегій, спрямованих на виявлення, розвиток і реалізацію потенціалу обдарованих учнів з метою підвищення ефективності освітнього процесу та забезпечення рівного доступу до якісної освіти. Це поняття поєднує два аспекти: *педагогічний* – індивідуалізація навчання, використання сучасних методик, формування творчого середовища, розвиток критичного й інноваційного мислення; *системний (управлінський)* – розроблення політик, інституційних програм, оцінювання результатів і впровадження стандартів якості освіти, що підтримують розвиток обдарованих учнів.

Обдаровані діти потребують спеціальних умов. Індивідуалізація, гнучкі програми, психологічна підтримка та створення сприятливого середовища допомагають їм гармонійно розвиватися та уникати перевантаження. Підтримка талановитих учнів є інвестицією у майбутнє країни. Саме вони можуть стати науковцями, винахідниками, митцями та лідерами, які визначатимуть розвиток суспільства. Країни з високим рівнем інноваційності та конкурентоспроможності інвестують у розвиток потенціалу учнів, створюючи системи, що поєднують академічну досконалість, інклюзивність та гнучкість.

Ефективна система освіти не лише піднімає загальний рівень знань, але й створює умови для розкриття потенціалу найбільш талановитих дітей, які є стратегічним ресурсом суспільства. Підходи до вирішення цих завдань різняться в залежності від культурних, історичних та економічних факторів країни [8]. Світовий досвід у роботі з обдарованими дітьми демонструє різноманітність підходів, які можна умовно класифікувати за рівнем централізації та основними методами розвитку.

Ключові моделі та їх характеристика:

1. *Селективно-елітарна модель* (Сінгапур, Південна Корея). Створення окремих шкіл для обдарованих у сферах наук, мистецтв, математики (Korea Science Academy, спеціалізовані школи Сінгапуру). Здійснюється ранній жорсткий відбір з використання стандартизованих тестів на ключових етапах освітнього шляху (наприклад, PSLE в Сінгапурі). Інтенсифікація навчання, поглиблене вивчення предметів, прискорені програми. Переваги: висока ефективність у підготовці лідерів, концентрація ресурсів на найталановитіших. Недоліки: висока конкуренція та психологічне навантаження на учнів; можливість пропустити пізньообдарованих дітей.

2. *Інклюзивно-розвивальна модель* (Фінляндія, частково Канада). Диференціація та індивідуалізація навчання. Вчитель має автономію для адаптації навчальної програми під потреби кожного учня в звичайному класі. Створення умов для самостійного поглибленого вивчення тем. Відмова від ярликів: термін «обдарований» використовується рідко, акцент на «потребі в підтримці». Переваги: менший стрес для дітей, розвиток соціальних навичок, справедливіший доступ до якісної освіти. Недоліки: висока вимога до кваліфікації та навантаження вчителя; ризик недостатньої викликаності для високообдарованих учнів.

3. *Децентралізована та різноманітна модель* (США). Програми «Gifted and Talented»: виділені групи або класи в межах звичайних шкіл. Спеціалізовані школи: Magnet Schools, Charter Schools з профільним ухилом. Позашкільні програми: літні табори, університетські курси, конкурси (наприклад, Science Fair). Переваги: гнучкість, великий вибір для учнів, розвиток різних видів обдарованості; недоліки: нерівність у доступі через залежність від фінансування регіону; фрагментованість системи.

4. *Централізовано-координована модель* (Ізраїль) Поєднання «відокремлених класів» для високо обдарованих з інклюзивними методами для всіх учнів. Створені університетські центри для обдарованої молоді. Система виявлення: двоетапна (національне скринінгове тестування з подальшою оцінкою психологами). Переваги: системність, висока якість програм, підтримка різних рівнів обдарованості; недоліки: витратність, необхідність високої координації між рівнями освіти.

| Країна         | Модель підтримки обдарованості               | Особливості реалізації                          |
|----------------|----------------------------------------------|-------------------------------------------------|
| США            | Програми GATE, Magnet Schools                | Індивідуалізація, раннє виявлення, STEAM-підхід |
| Фінляндія      | Інклюзивна модель з диференціацією           | Підтримка в межах загальної школи               |
| Південна Корея | Спеціалізовані школи для обдарованих         | Високий академічний тиск, STEM-фокус            |
| Ізраїль        | Центри розвитку обдарованості                | Психологічна підтримка, міждисциплінарність     |
| Німеччина      | Поділ за типами шкіл (Gymnasium, Realschule) | Раннє профілювання, академічна селекція         |

Жодна з моделей не є універсально ідеальною. Сучасний тренд світової освіти прагне до збалансованого підходу, який поєднує елементи різних моделей: створення можливостей для поглибленого навчання для тих, хто цього потребує, без повної ізоляції їх від соціального середовища, та з обов'язковим інвестуванням у підвищення кваліфікації вчителів для роботи з різноманітним контингентом учнів.

Україна має значний потенціал для адаптації міжнародних освітніх практик, особливо у сферах цифровізації, автономії навчальних закладів, розвитку інклюзії та підтримки обдарованості. Ключовим викликом залишається гармонізація цих практик із національною системою цінностей, законодавчими нормами та реальними ресурсними можливостями. Адаптація міжнародного досвіду не зводиться до копіювання окремих практик, а передбачає їх системне переосмислення та інтеграцію у вітчизняну модель освіти для підвищення її ефективності, справедливості та стійкості. Врахування контексту дає змогу не лише підвищити ефективність освітньої політики, а й забезпечити її сталість та відповідність суспільним потребам.

#### **Список використаних джерел:**

1. Моляко В. О. Психологічна проблема творчого потенціалу. Актуальні проблеми психології. Проблеми психології творчості та обдарованості: збірник наукових праць / за ред. В. О. Моляко. Житомир, 2007. С. 6–13.
2. Антонова О. Є. Обдарованість: досвід історичного та порівняльного аналізу: монографія. Житомир: Житомир. держ. ун-т, 2005. 456 с.
3. Топузов, О., & Алексєєва, С. (2024). Забезпечення якості загальної середньої освіти: сучасні виклики та можливості. Проблеми сучасного підручника, (33), 266–272. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745824>  
<https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-33-266-272>
4. Алексєєва С. В. (2025) Система забезпечення якості загальної середньої освіти на засадах сталого розвитку: стратегічні пріоритети та шляхи їх реалізації. Theoretical and applied aspects of sustainable development of Ukrainian regions : scientific monograph. Volume 1. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025 С. 359- 372 DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-539-6-15>  
<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745063>
5. Загальна психологія: підручник / О. Скрипченко, Л. Долинська, З.Огороднійчук та ін. Київ: Каравела, 2017. 464 с.
6. Алексєєва С. (2024) Новації та перспективи в освітніх практиках: неформальна освіта. Проблеми сучасного підручника. 1, 2024 С. 6-12 <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-32-6-12> URI: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745997>
7. Топузов О. М. Алексєєва С. В. Ладоня К. Ю. (2025) Технології штучного інтелекту та цифрові інструменти в системі забезпечення якості закладів загальної середньої освіти. Artificial intelligence technologies and digital tools in the quality assurance system of general secondary education institutions. Digital Transformation of Education: Challenges and Prospects: Monograph / Institute

of Pedagogy of NAES of Ukraine; [Electronic edition]. – Lomza – Kyiv, 2025. – С. 261-279. <https://doi.org/10.32405/mono-lomza-kyiv-2025-4-1>

8. Алексеева С. Адамовська М. (2025) Освіта в умовах розвитку креативних індустрій: особливості професійної підготовки майбутніх дизайнерів. Moderní aspekty vědy: LV. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2025. С. 109-121 <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745124>  
<https://doi.org/10.52058/55-2025>